

Udskriftsdato: 31. december 2025

VEJ nr 9840 af 22/11/2020 (Historisk)

Vejledning om behandlingen af 15-17-årige, der anbringes i kriminalforsorgens institutioner

Ministerium: Justitsministeriet

Journalnummer: Justitsmin.,
Direktoratet for Kriminalforsorgen, j.nr. 19-61-0138

Senere ændringer til forskriften

VEJ nr 9263 af 24/03/2025

Vejledning om behandlingen af 15-17-årige, der anbringes i kriminalforsorgens institutioner

Indledning

1. Danmark har internationalt forpligtet sig til at sikre, at frihedsberøvelse af unge under 18 år kun må bruges som en sidste udvej.

FN's konvention af 20. november 1989 om barnets rettigheder artikel 37 c har følgende ordlyd:

"Ethvert barn, der er berøvet friheden, behandles menneskeligt og med respekt for menneskets naturlige værdighed og på en måde, der tager hensyn til deres aldersmæssige behov. Især skal ethvert barn, der er berøvet friheden, holdes adskilt fra voksne, medmindre en sådan adskillelse ikke anses at tjene barnets tarv, og skal have ret til at opretholde kontakt med sin familie gennem brevveksling og besøg, bortset fra under særlige omstændigheder; ".

Loven og bekendtgørelsen

2. Unge under 18 år er omfattet af de almindelige regler om varetægt, fuldbyrdelse af straf og anbringelse i forvaring.

Straffuldbyrddelseslovens § 78 indeholder imidlertid en særlig regel om dømte, som på tidspunktet for indsættelse i en af kriminalforsorgens institutioner er under 18 år. Af § 78, stk. 2, fremgår det således, at dømte, der er under 18 år, anbringes uden for fængsel eller arresthus, medmindre afgørende hensyn til retshåndhævelsen taler imod anbringelse uden for fængsel og arresthus. Det er forudsat, at det i alle sager, hvor unge under 18 år er idømt ubetinget fængselsstraf, skal vurderes, om der er grundlag for at anbringe de pågældende på behandlingsinstitution eller lignende efter straffuldbyrddelseslovens § 78.

3. Bekendtgørelsen om behandlingen af 15-17-årige, der anbringes i kriminalforsorgens institutioner, er udarbejdet under henvisning til den oven for citerede bestemmelse i børnekonventionen og i medfør af straffuldbyrddelseslovens bestemmelser om anbringelse, fællesskab, fuldbyrdelse af fængselsstraf uden for fængsel og arresthus, prøveløsladelse og sagsbehandling samt retsplejelovens § 776 om fastsættelse af regler vedrørende behandling af varetægtsarrestanter.

Bekendtgørelsen omfatter både unge varetægtsarrestanter og unge, der skal udstå fængselsstraf eller forvaring. For så vidt angår varetægtsarrestanter er det forudsat, at de sikrede sociale institutioner fortsat i videst muligt omfang benyttes som varetægtssurrogat. Efter § 17 omfatter bekendtgørelsen ikke frihedsberøvede asylansøgere i kriminalforsorgens institutioner.

Bekendtgørelsen finder anvendelse i forhold til indsatte, så længe de er under 18 år. Heri ligger primært, at kravet om adskillelse fra ældre kriminelle bortfalder, men for eksempel afbrydes et iværksat behandlingsprogram selvsagt ikke, blot fordi den indsatte fylder 18 år.

Opmærksomheden henledes på, at der i sociallovgivningen m.v. findes særlige regler om unge under 18 år. Særligt skal nævnes bekendtgørelse om underretningspligt over for de sociale myndigheder, hvorefter offentligt ansatte og andre med offentlige hverv har pligt til at underrette kommunen, når de i deres virke bliver bekendt med forhold for et barn eller en ung under 18 år, der må give en formodning om, at barnet eller den unge har behov for særlig støtte.

De enkelte bestemmelser i bekendtgørelsen

Bekendtgørelsens § 1

4. 15-17-årige, der ikke kan placeres i varetægtssurrogat, placeres som udgangspunkt i det lokale arresthus (Københavns Fængsler), men det vurderes konkret ud fra de foreliggende oplysninger vedrørende blandt andet den aktuelle belægssammensætning, om placering skal ske i et andet arresthus. For at tilgodese hensynet til at opretholde kontakten med familie m.v. bør anbringelse så vidt muligt ske i et arresthus i nærheden af den unges bopæl.

Der skal søges etableret behandlingsprogrammer for de unge i form af f.eks. undervisnings- og aktivitetstilbud, jf. § 12. Ved afgørelsen om placering skal det tages i betragtning, om en konkret vurdering af den unges behov og forudsætninger tilsiger, at anbringelse sker i et andet arresthus end det lokale.

Overførsel i medfør af retsplejelovens § 777 søges gennemført på så tidligt et tidspunkt som muligt, hvis det må påregnes, at den unge skal forblive varetægtsfængslet under sagen og overgå til strafudståelse af længere varighed eller anbringelse i forvaring umiddelbart efter endelig dom. Overførsel efter retsplejelovens § 777 kræver rettens godkendelse, og der skal som udgangspunkt tillige foreligge samtykke fra både varetægtsarrestanten, anklagemyndighedens og institutionens ledelse.

Bekendtgørelsens § 2

5. I det enkelte arresthus placeres den unge på den afdeling, hvor hensynet til at beskytte den indsatte mod uheldig påvirkning fra medindsatte bedst muligt tilgodeses.

15-17-årige kan i helt ekstraordinære tilfælde placeres i opholdsrum sammen med ældre indsatte. Dette kan for eksempel være aktuelt, hvor tætte familiemæssige relationer eller forhold, der ganske kan sidestilles hermed, medfører, at placeringen er i overensstemmelse med den unges tarv. Det er en forudsætning, at den 15-17-årige samtykker i en sådan anbringelse.

Når 15-17-årige tillades fællesskab med ældre indsatte, hvor der er personale til stede, for eksempel ved fælles aktiviteter som gårdtur, boldspil, skole, projektarbejde m.v., skal personalet være særlig opmærksom på, at den unge ikke udsættes for uheldig påvirkning.

Tilladelse til, at 15-17-årige har fællesskab med ældre indsatte, uden at personalet er til stede, for eksempel i opholdsrum, opholdsstue eller fællesarealer, forudsætter en nøje vurdering af, at fællesskabet skønnes at være i overensstemmelse med den unges tarv. Når sådant fællesskab tillades, skal der udfærdiges udførligt notat herom. Notatet udfærdiges i personjournalen.

Bekendtgørelsens § 3

6. Hvis den 15-17-årige ikke allerede har adgang til fællesskab, skal det dagligt vurderes, om der er mulighed for at etablere et sådant eller for at overføre pågældende til en institution, hvor der vil være mulighed for fællesskab.

Bekendtgørelsens § 5

7. Efter straffuldbyrdelesloven er udgangspunktet, at fuldbyrdelse af straf skal ske i åbent fængsel. Dette gælder også i forhold til de 15-17-årige, der ikke kan afsone uden for fængsel eller arresthus efter lovens § 78.

Anbringelse skal som udgangspunkt ske i Søbysøgård Fængsels åbne ungeafdeling. Dette kan dog fraviges efter en konkret vurdering, hvis det f.eks. skønnes at være afgørende, at den unge kan bevare

kontakten med familie og kan udsluses via uddannelsesinstitutioner m.v., som ligger i nærheden af bopælen. I overvejelserne kan endvidere mulighederne for at anbringe den unge i særlige afdelinger, som for eksempel stoffri afdelinger eller kontraktfængselsafdelinger, indgå.

I Søbysøgård Fængsels åbne ungeafdeling kan der som udgangspunkt kun placeres 15-17-årige indsatte. Enkelte indsatte på 18 år og derover kan dog efter en konkret vurdering også placeres på ungeafdelingen, hvis det vurderes at tjene den eller de 15-17-åriges tarv bedst. Dette kan f.eks. være i den situation, hvor en 15-17-årig ellers ville være alene eller kun være sammen med én eller ganske få andre 15-17-årige på afdelingen. De indsatte på 18 år og derover, som placeres på ungeafdelingen, skal udvælges nøje. Som udgangspunkt skal de være 18-20 år, de skal have særligt behov for pædagogisk støtte og skønnes at kunne bidrage positivt til miljøet på afdelingen uden at dominere de unge. Ud fra de samme kriterier kan en 17-årig, der fylder 18 år efter placering på ungeafdelingen, ligeledes blive på afdelingen. Det er en forudsætning for placering af alle på 18 år og derover på ungeafdelingen, at de kun kan blive på ungeafdelingen, så længe der er ledig plads, og at de ikke blokerer for, at 15-17-årige kan placeres på afdelingen.

Med henblik på at styrke den unges mulighed for at bevare kontakten til familien skal ansøgninger om besøgstilladelse fra den unges familiemedlemmer så vidt muligt imødekommes. Som det fremgår af straffuldbyrdslovens § 51, er mindstebesøgstiden 1 time ugentligt – så vidt muligt 2 timer – men der kan gives tilladelse til besøg i videre omfang. Muligheden for at give tilladelse til udvidet besøg bør udnyttes særligt i forhold til unge indsatte med henblik på at styrke disses mulighed for at bevare kontakten til familien under afsoningen, jf. også pkt. 3 i vejledning om besøg til indsatte, der udstår fængselsstraf eller forvaring.

Bekendtgørelsens § 6

8. I Søbysøgård Fængsels lukkede ungeafsnit kan der som udgangspunkt kun placeres 15-17-årige indsatte. Enkelte indsatte på 18 år og derover kan dog efter en konkret vurdering også placeres på ungeafsnittet, hvis det vurderes at tjene den eller de 15-17-åriges tarv bedst. Dette kan f.eks. være i den situation, hvor en 15-17-årig ellers ville være alene eller kun være sammen med én eller ganske få andre 15-17-årige på afsnittet. De indsatte på 18 år og derover, som placeres på ungeafsnittet, skal udvælges nøje. Som udgangspunkt skal de være 18-20 år, de skal have særligt behov for pædagogisk støtte og skønnes at kunne bidrage positivt til miljøet på afsnittet uden at dominere de unge. Ud fra de samme kriterier kan en 17-årig, der fylder 18 år efter placering på ungeafsnittet, ligeledes blive på afsnittet. Det er en forudsætning for placering af alle på 18 år og derover på ungeafsnittet, at de kun kan blive på ungeafsnittet, så længe der er ledig plads, og at de ikke blokerer for, at 15-17-årige kan placeres på afsnittet.

Bekendtgørelsens § 9

9. Anbringes en 15-17-årig ikke i Søbysøgård Fængsels åbne ungeafdeling, men i et åbent fængsel, hvor der er mulighed for kontakt med ældre indsatte, skal personalet til stadighed være særlig opmærksom på, om denne placering er i overensstemmelse med den unges tarv. Hvis personalet skønner, at en bestemt placering indebærer risiko for, at den 15-17-årige udsættes for uheldig påvirkning fra medindsatte eller i øvrigt strider mod den unges tarv, skal denne straks flyttes til anden afdeling eller eventuelt andet fængsel.

Der gøres notat om det valg, der træffes med hensyn til placering m.v., og om de overvejelser, der ligger til grund for valget.

Kriminalforsorgsområdet er forpligtet til gennem hyppig kontakt med den 15-17-årige nøje at holde sig orienteret om den unges forhold og påse, at den pågældende ikke udsættes for uheldig påvirkning. Personalet er forpligtet til at støtte og motivere den unge til at tage imod de særlige behandlings- og undervisningstilbud, der gives.

Mindst hver 14. dag skal den 15-17-åriges forhold i institutionen drøftes, og det skal overvejes, om der er grund til at træffe særlige foranstaltninger af uddannelsesmæssig eller behandlingsmæssig art. I den forbindelse skal det tillige overvejes, om der er grund til at foretage ændringer i relation til selve straffuldbyrdelsen.

Bekendtgørelsens § 11

10. Kriminalforsorgsområdet skal overveje, om der er grundlag for løsladelse på prøve i henhold til straffelovens § 38, stk. 2, uanset om den indsatte selv rejser spørgsmål herom. Vejledningen om prøve-løsladelse indeholder retningslinjer for prøveløsladelse efter straffelovens § 38, stk. 2, herunder særlige retningslinjer om prøveløsladelse af yngre indsatte efter denne bestemmelse, jf. vejledningens pkt. 24 og 26.

I løsladelsesbekendtgørelsens § 14 findes en tilsvarende regel, som tager særligt sigte på indsatte, der var under 18 år på gerningstidspunktet, men som fylder 18 år inden spørgsmålet om løsladelse på prøve efter straffelovens § 38, stk. 2, tages op.

Bekendtgørelsens §§ 12-13

11. For unge, der anbringes i fængsel eller arresthus, skal der med udgangspunkt i den unges motivation og særlige forudsætninger tilrettelægges et individuelt behandlingsprogram, som for eksempel kan omfatte kognitiv færdighedstræning, behandling for eventuelt alkohol- eller narkotikamisbrug, træning i almindelige sociale færdigheder og i elementære praktiske gøremål (ADL-træning) eller aktiveringstilbud. Kriminalforsorgsområdet skal være opmærksom på muligheden for frigang og udstationering, jf. § 10.

15-17-årige, der er omfattet af den almindelige undervisningspligt, har ret til at modtage og pligt til at deltage i undervisning, som står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen. Der henvises til skrivelse af 30. januar 2019 om undervisning af indsatte i den undervisningspligtige alder.

15-17-årige, der er omfattet af den almindelige undervisningspligt, skal tilbydes undervisning med henblik på at afslutte folkeskolens afgangsprøve (9. klasse), hvis de faglige forudsætninger er til stede.

Hvis de fysiske rammer m.v. tillader det, bør det overvejes at iværksætte projekter af lignende art som dem, der findes i kriminalforsorgens produktionsskoler.

Sammensætningen af et konkret behandlings- og uddannelsesprogram kan drøftes med Direktoratet for Kriminalforsorgen.

Direktoratet har afsat en pulje til finansiering af undervisningsprogrammerne m.v. Ansøgning om dækning af eventuelle merudgifter ved gennemførelsen af sådanne programmer indsendes til direktoratet.

Bekendtgørelsens § 15

12. Overførsel af 15-17-årige til Herstedvester Fængsel vil kunne ske, når der er behov for psykiatrisk assistance, for eksempel fordi den unge er selvmordstruet.

Ikrafttræden

13. Vejledning nr. 9085 af 30. januar 2019 om behandlingen af 15-17-årige, der anbringes i kriminalforsorgens institutioner bortfalder.

Direktoratet for Kriminalforsorgen, den 22. november 2020

INA ELIASSEN

/ Jakob Schiøler